

ОТ АРХИВА
ИЗТОЧНИК: СБОРНИК НА МЕЖДУНАРОДНАТА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО
СУГЕСТОПЕДИЯ, СЛИВЕН, 22-24.7.2010 ГОДИНА

**РАЗГОВОР НА
ПРОФЕСОР ДОКТОР ЛОЗАНОВ И ПРОФЕСОР ДОКТОР ЕВЕЛИНА
ГАТЕВА
СЕПТЕМВРИ 1997**

Въпросът за важността на изкуството в сугестопедичния процес е в центъра на изследователската дейност на професор доктор Евелина Гатева през целия ѝ живот. Тя създава сугестопедичното изкуство – изкуство и дидактика в едно – с цел да подпомогне създаването на атмосферата на концентративна психорелаксация – оптималното състояние за разкриване на резервите на човешкия мозък/ум.

Това, което следва, е извадка от серии разговори между доктор Георги Лозанов и доктор Евелина Гатева [1] Разговорът е транскрибиран от запис от касета, направен от доктор Лозанов през септември 1997 година. [2]

Д-р Лозанов: Въпросът ми е дали изкуството само по себе си може да помогне или е важно как учителят прилага това изкуство, как го въвежда в учебния процес?

Д-р Гатева: Мисля, че и двете посоки са много важни. Как да се направи много добре съчетание на това как учителят ще използва изкуството в педагогическата работа, какъв вид изкуство и къде чителите ще подчертаят най-важния момент в изкуството, за да се провокира това състояние на десугестия [3].

Д-р Лозанов: Да..

Д-р Гатева: До този момент ние следвахме онова, което е по-скоро сугестивното влияние на изкуството. Сега е време да обърнем внимание на моментите на десугестия, защото е добре известно, че изкуството има множество функции.

Д-р Лозанов: Да..

Д-р Гатева: Не само една. Сред множеството функции..

Д-р Лозанов: Какви видове, какви видове функции?

Д-р Гатева: Има множество. Описвам ги в книгата си също, но сред тези множество функции, съществува една много важна: тази на катарзиса. Не само като абреакция.

Д-р Лозанов: Освобождаването. Катарзисът като освобождаване.

Д-р Гатева: Не само освобождаване, а истинско пречистване на душата.

Д-р Лозанов: Пречистване, да

Д-р Гатева: Пречистване на душата от ограниченията.

Д-р Лозанов: Да.

Д-р Гатева: И в изкуството това пречистване става несъзнателно. Не е много лесно да се организира това в педагогическата практика. Да се подберат онези елементи в тази функция на изкуството, за да подпомогнат процеса на десугестия.

Д-р Лозанов: Да..

Д-р Гатева: Но е възможно, мисля, и това би било някакво особен вид изкуство.

Д-р Лозанов: Само възможно ли е или е вече постигнато?

Д-р Гатева: Ние постигнахме нещо, но не е достатъчно.

Д-р Лозанов: Да, всичко това е в постоянно развитие. Да, сега учебният процес е все по-сложен, но какво да се прави? Това е развитието и винаги ще бъде така.

Д-р Гатева: Друга функция, много интересна функция на изкуството е така наречения феномен на Касандра – предричания, телепатия, ясновидство. Дори тази функция на изкуството е възможно също да бъде използвана. Но това е бъдеща работа.

Д-р Лозанов: Относно тази функция на изкуството, има ли някои публикации?

Д-р Гатева: Да, разбира се. Тя е добре известна.

Д-р Лозанов: Добре известна е..

Д-р Гатева: Да, разбира се. Всъщност в изкуството има дори и моменти на хипноза.

Д-р Лозанов: Хипнотичните възможности на изкуството също.

Д-р Гатева: Да, те съществуват в едно произведение например на големите композитори, или художници, или..Всички тези неща съществуват...

Д-р Лозанов: Но какво ще кажем за сугестопедията? Знаеш, че ние сме срещу прилагането на хипноза в учебния процес..

Д-р Гатева: Не можем да избегнем тези малки елементи, ние не можем да ги избегнем, но не ги подчертаваме, не ги използваме в практиката. Но те съществуват в изкуството. Например, в някои моменти..., но те не доминират в цялостната творба. Ето защо аз бях против използването само на бавните части в музиката. Защото беше монотонност и малко по малко могат да доведат до сънно състояние. Но има такива елементи в много произведения. Някои елементи на монотонност, но те са част от цялостната творба.

Д-р Лозанов: Да, ето защо аз те попитах преди няколко минути дали произведението трябва да прилага да стимулира този процес на десугестия в обучението независимо от учителя или е важно как учителят работи с изкуството в процеса на преподаване. Защото ако учителят не е важен, а само използва изкуството като помощно средство... Аз говоря за знаещия учител, добре обучен учител, той или тя биха могли от една страна малко да засилят въздействието на изкуството, а от друга страна да намалят силата на някои други части, които не са нужни в процеса на обучение... Подобно на нашия концертен сеанс. Знаеш как от една страна

гласът на учителя подчертава някои части, а някои други омекотява.

Д-р Гатева: Разбира се, аз мисля, че в бъдеще ще имаме много работа в тази посока, повече усъвършенстване.

Д-р Лозанов: Да...

Д-р Гатева: Защото в сугестологията и сугестопедията се освобождава личността от тези негативни моменти.

Д-р Лозанов: Но искаш да кажеш, че не е възможно да имаме десугестопедична работа без музика.

Д-р Гатева: Възможно е, мисля, че е възможно, но с музика.. музиката помага на учителя.

Д-р Лозанов: Да, съгласен съм. Тя е добър помощник, добро средство.

Д-р Гатева: Да, как да се модулира гласа, поведението, движенията, да бъдат много елегантни.

Д-р Лозанов: Как де се общува по-меко..

Д-р Гатева: Как да се общува по-меко или малко драматично, или лирично, или с различни видове емоции.

Д-р Лозанов: Да.

Д-р Гатева: Да не бъде монотонна работа. Музиката помага, така както всички изкуства могат да помогнат в това отношение.

Д-р Лозанов: Да, да..

Д-р Гатева: В нашата работа, ние бихме могли да минем без тях.. Ние бихме могли да работим без изобразително изкуство, бихме могли да работим без литература.. Бихме могли.. Но защо да не използваме всички тези изкуства, за да помогнем на учителите?

Д-р Лозанов: Да, така е.

Д-р Гатева: Да обогатим работата си, да използваме различни канали, за да стимулираме различни нива на логиката и емоцията.

Д-р Лозанов: Да, разбира се. Всички хармонични начини на общуване съдържат в себе си елементи на изкуството. Във всички наши комуникации. Дори те съдържат някои основни моменти от изкуството, като например интонацията, гласът, поведението, хармоничните движения, хармоничното говорене.

Д-р Гатева: Разбира се, че ние не можем да живеем без изкуство. Изкуството присъства през целия ни живот – от началото до края. Ние се раждаме с познание за изкуството.

Д-р Лозанов: Или с чувство..не е само познание, то е и чувство, усещане за изкуство.

Д-р Гатева: Защото ритъмът е може би първото или второто нещо, което усещаме, не зная, както и различните тонове...

Д-р Лозанов: Въпросът е как да се използва, как да се използва да стимулира, как да се използва, за да помогне на работата в посока на хармоничното общуване, а не да се използва такъв вид изкуство, който да разрушава хората...

Д-р Гатева: Никога!

Д-р Лозанов: Да, никога! Затова изкуството трябва да се изучава в бъдеще и елементите на общуване също трябва да се изучават в бъдеще.

Д-р Гатева: А ние трябва да спазваме много добър баланс между дидактиката и изкуството. И нито дидактиката трябва да доминира, но нито изкуството трябва да доминира и тук е професионалната подготовка на учителите как да направят това, как да създадат тази атмосфера в класната стая, така че учениците да не си мислят: „ние сме актьори, някои са добри, а други не са“, а спонтанно да се включат в това дидактично-художествено произведение на изкуството. Тук е майсторството на учителя. Сугестопедичното изкуство бе ориентирано към това да увеличи ефикасността на учебния процес и тук как да разкрие вътрешната свобода на учениците чрез един друг тип изкуство – адаптирано изкуство – адаптирано към личността на всеки ученик, на всеки учител.

Д-р Лозанов: И сега отново се връщам към въпроса: различните етапи на метода – въведение, концертен сеанс, активен и пасивен, разработка и представяне, свързани ли са? Темите, които се представят по време на сеансите свързани ли са с въведението и по-конкретно за игрите в разработката. Разработката свързана ли е до известна степен със сеанса? Има ли нещо от сеанса, което да се повтори по различни начини в игрите? Например, твоят глас..много, много други неща, които ти правиш. Говоря за онази цикличност на активация, защото хората не я познават. Те не знаят, че разработката не е отделна дейност. Това са същите дейности, които имаме в сеансите или във въведението. Би ли могла да се спреш малко повече? Много малко, защото това е безкраен процес, който до този момент не е бил публикуван. Но може ли да дадеш малко

обяснение по този въпрос.

Д-р Гатева: Ти си прав. Всички етапи, всички часове в нашата работа са тясно свързани. Същност, те са вариации на една голяма тема. Но много, различни вариации. Една глобална тема се представя в четири етапа. Но има вариации и те са тясно свързани. И, например, една песен се представя във въведението в една вариация, представя се в сеанса в друга вариация, представя се в разработката в трета вариация и в последната, възпроизвеждането на новия материал, последният етап, в четвърта интерпретация, в четвърта вариация. Или пък някоя игра. Отново ние използваме играта, но вмъкваме нещо, което ще ни напомни сеанса в същото време – може да е някакъв текст от сеанса или някой специален глас, използван в четенето.

Д-р Лозанов: Да, някоя интонация. Игра е, но с нещо напомня сеанса, да..

Д-р Гатева: Изчитане с цялата група, например, като игра: да се изчете, както в сеанса при първото и второто четене.

Д-р Лозанов: Това е нещо, което учителите не знаят. Те не го разбират. Онова психологически и физиологически важно приложение, което ти представяш. Това е много важно.

Д-р Гатева: Да, те са важни в нашата работа заради големия материал. Ако материалът беше в класическия си вид, един малък урок, не би била необходима тази прецизност. Но тук, заради големия материал, ние трябва да направим тази връзка, да фиксираме този голям материал, много добре да фиксираме несъзнаваното в съзнаваното, в паметта, в спонтанното възпроизвеждане на новия материал. Заради

това използваме много детски игри. Тук хората не ни разбраха защо използваме тези игри. Не само заради инфантилизацията. Те са нещо много хубаво, защото това е най-хубавият момент от живота ни, да си припомним, когато не мислехме за времето- „аз имам време“ – твоята теория за детството, и заради това ние си припомним състоянието на духа тогава, когато имахме време и хората играят играта, и когато спечелят, ние веднага им даваме големия материал, защото онзи, който е победил, трябва да направи някакво сериозно представяне пред групата. Това е една от важните функции. Функцията на радостното забавление, но колегите ни не ни разбраха – те използват играта механично.

Д-р Лозанов: Да, аз бих искал да добавя само още няколко думи по тези въпроси. Примерът, който ти даде с детските игри е много добър, тъй като съгласен съм с теб, че подпомага състоянието на инфантилизация. Това означава, че хората имат усещането, че имат време, те са щастливи да учат, но в същото време ние използваме играта, за да отклоним вниманието на учениците от трудните моменти, защото този, който спечели, веднага започва една по-сериозна дейност, но през смях, защото се появява изневиделица. Но тук аз мисля, че е нужно да се подчертае този уникален момент в нашия метод – **единството на всички етапи** [4] – повторението на различни варианти на темата, но повторение също и на емоционалната страна. Интонацията на гласа..., много, много неща, които напомнят подобни теми в сеанса, въвеждането, несъзнателно. Учениците не могат да кажат: „Това беше същото в сеанса.“ Не, но тази интонация, която им припомня нещо, им отваря вратата към техните резерви и те учат с по-голяма лекота. Но това, което бих искал тук да подчертая отново, е ,че обикновено чета:

„Сугестопедията е: сеанси, музика, релаксация, някои игри.“ Сугестопедията не е сеанси, не е игри.

Сугестопедията е единство на всички етапи със специално, различно значение от това, което те имат в другите методи.

Това е, което исках сега да подчертая. А какво мислиш за бъдещото развитие на сугестопедията особено в това отношение? Мислиш ли, че има много други неща, които трябва да се свършат? Все повече и повече? Ти достигна ли края на това развитие, това единство? Би ли могло все повече и повече да се развива? Или това е краят?

Д-р Гатева: Това не е възможно. Ако поставим край на някоя работа, това означава тя да умре, а ние не можем да направим това. Разбира се, че вратата е отворена и ние двамата продължаваме да я развиваме в тези аспекти много колеги развиват работата също и това е много, много положителното на труда ни.

Записът е транскибиран на 30.04.2008“

Този запис е включен в последния модул от програмата за обучение на преподаватели на Фондация „Професор доктор Георги Лозанов и професор доктор Евелина Гатева“
Превод: Ванина Бодурова

[1] Използваме назоваването на професор доктор Евелина Гатева като Доктор Гатева, така, както я наричаше доктор Лозанов. Тя е доктор на науките. Бел. Ред.

[2] Професор доктор Евелина Гатева напуска този свят на 14.09.1997 година. До края на живота си тя работи в обучението на преподаватели. Двамата с доктор Лозанов са знаели, че болестта ѝ е неизлечима, затова са решили да направят тази серия разговори, които да останат за преподавателите. Разговорите се водят на английски език. Бел. Ред.

[3] Десугестия в теорията на сугестопедията е освобождаване от травмите, нанесени от ограничаващата обществена сугестивна норма за човешките възможности. Бел. Ред.

[4] Подчертаването е на редактора. В записа доктор Лозанов набляга интонационно на тези думи. Бел.Ред.